

Amikor megszólal a figura hangja

KALAPOS ÉVA VERONIKA

Kalapos Éva Veronika ötkötetes fiatal szerző. Író. Újságíró is, aki egyelőre még, ha kérdezik, ez utóbbit említi először. Az írói áttörést az *Arccal a hóban* című drámakötet drámái, az ismertséget a *D.A.C.* című ifjúsági regénysorozat hozta meg számára. Sokoldalú, énekel és évekkor ezelőtt a színészet is foglalkoztatta, mára azonban egyértelmű: az első helyre az írás került. A beszélgetés apropóját annak a kérdésnek a körbejárása adta, hogyan is válik valaki íróvá.

Fotó: Szöllösi Mátyás

– Eddig regénysorozatod és drámaköteted jelent meg, de a nyomtatott és online irodalmi lapokban gyakran novellákkal jelentkezel, mint ahogy most is. Mi a viszonyod a novella műfajához?

■ A novellák olyanok nekem, mint a költőknek a versek: leülök és kijönnek belőlem, míg a regény létrejötte hosszabb, üldögélősebb, gondolkodósabb folyamat. Ez a konkrét novella úgy született, hogy a Móricz Zsigmond irodalmi ösztöndíj-pályázatra beadtam egy regénytervet, megkaptam az ösztöndíjat, a regénytervből novellafüzér-terv lett, a *Homok* ennek az egyik darabja.

– Egyáltalán nem vidámak a novelláid, mint ahogy ez sem az.

■ Nem vidámak, mert nem vidám a környezet sem, amelyben játszódnak, és ebben az *Arccal a hóban* drámáihoz kapcsolódnak. Fontosnak tartom ugyanakkor, hogy az ilyen helyzeteknek is legyen humora, még ha a drámákban tudatosan ellettem is annak a humornak, amit például Egressy vagy Garaczi használ. Az volt a célom, hogy ne úgy tekintsünk a vidéki létre, az ott élő emberekre, mintha papírmásé figurák lennének, ne rajtuk, hanem velük nevéssünk, forduljunk megértéssel feléjük, az ő oldalukról tekintsünk a problémákra. Ebben ugyanúgy benne rejtőzik a humor, mint ahogy minden helyzetben, a legszomorúbbakban is. Úgy érzem ilyenkor, hogy a szereplőkért – a *Homok* tizenegy éves kisfiú narrátoráért is – megszakad a szívem. Írok a hangján, és közben azt szeretném, hogy valaki ölelje meg. Nehéz íróként megmutatni valakinek a magányosságát, kirekesztettségét anélkül, hogy közben ne érezd azt, hogy az összes hasonló sorsú gyereket szeretnéd örökbe fogadni.

– A sötét tónus és drámai feszültség érthető nyelvezettel párosul a novelláidban, az értethetőség minden írásodra jellemző. Mennyire törekszel erre?

■ Nem vagyok szövegcsináló, szeretem, ha egy szöveg érthető, nem gondolom, hogy ettől ne lehetne magas szintű. Ha tudod, hogy ki vagy, merre haladsz, akkor el tudod mondani három szóban, amit szeretnél. Életem egyik legnagyobb olvasmányélménye – de szerintem ezzel az egész generációm így van – Bartis Attila *A nyugalom* című könyve, ami viszonylag egyszerű nyelvezetű, de érzelmileg olyan komplex, hogy nem tudod magad kivonni a hatása alól. Az én olvasatomban az egyszerűség elősegíti az érzelmi intenzitást, feszültséget és mélységet, mert az ember alapvetően egyszerűen beszél. Tudatosan törekszem az élőbeszédszerűségekre, hiszen élő emberekről írok. Azt mondják, hogy egy jó sorozatrésznek a történetét egy mondatban el kell tudni mondani, ha nem lehet, valami nincs rendben. A legbonyolultabb emberi érzések, reakciók és tapasztalatok is elmondhatók egy-két szóban éppen azért, mert alapvetően egyáltalán nem írhatóak le. Írás közben az ember sokszor azzal küszködik, hogy megvan a fejében az érzés, az impulzus, amit meg akar fogalmazni, és sokadszorra sem sikerül.

– „Nekem a párbeszéd felől nyílt meg a próza.” Hallottam tőled ezt a mondatot. Mit jelent ez?

■ Valahogy mindig is körbeírtam a párbeszédet. A dialógus nagyon fontos eleme mindannak, amit írok, nehéz dolgoznom nélküle. Onnantól kezd élni a szöveg, ha él egy figura. Ha leírok egy karaktert, ha meg tudom határozni, hogyan beszél, hogyan mozog a saját környezetében, akkor könnyebb leírni azt, ami körülveszi őt. Először a hang szólal meg az ember fejében, a karakter hangja – ezt másról is hallottam, nálam is így van.

– Ezek szerint éled a figuráid életét?

■ Van szerepjáték része is, igen. Bárkinek a hangján meg kell tudnod szólalni, aki a történetben szerepel. Ebből a szempontból az írás olyan, mint a színészet, ahogy egy karakter megszületik, az sokban hasonlít ahhoz, ahogy egy színész felépít egy szerepet. Az író és a színész is az emlékeiből, a megélt tapasztalataiból dolgozik, és

Fotó: Haraszti Ágnes

ehhez teszi hozzá a saját fantáziáját. Azért szeretek például férfi–fiú narrátorral dolgozni, mert mindig szerettem volna férfi aggyal gondolkodni. Amikor az ember fejében megszólal a hang, akkor az olyan érzés, mint ha saját maga beszélne valairól, pedig nyilvánvalóan ez transzformáció; ilyenkor az író a szereplő hangján beszél, úgy gondolkodik, ahogyan ő gondolkodna, arra megy az agya, amerre az övé menne. Mikor ez a kapcsolódás a szerző és a figura között megszületik, és képes a szerző a figura fejével gondolkodni, onnantól kezdve már könnyebb kicsit, mert a figura gondolatai a saját gondolatai is.

– *Azt nyilatkoztad egy másik interjúban, hogy először értő olvasó az ember, és csak azután lesz íróvá. A legtöbben mégis megrekednek az első fázisban. Hogyan zajlott a kezdet?*

■ Amióta írni tudok, mindig is vezettem naplót, írogattam verseket, kis történeteket. Nagyon nagy kifejezési vágy volt bennem egész gyerekkoromtól, az éneklés, a színház is ezért jelent meg az életemben. Ezeknek a tevékenységeknek az volt a lényege, hogy meg tudjam magamat fogalmazni, de soha nem gondolkoztam azon, hogyan keletkeznek a könyvek, hogy azokat egy ember írja, hogy ez egy szakma. Tizenkét–tizenhárom évesen, amikor írtam a regényeimet a kockás füzetekbe, volt ugyan egy olyan álmom, hogy majd felfedeznek és én leszek az első tizenegynéhány éves író a történelemben (ami mára mással már megtörtént), csak aztán elnyomta a színház, az éneklés. A gimnáziumban később novellapályázatot nyertem, voltak ennek tehát jelei, de meg kellett érni hozzá, el kellett jönnie a pillanatnak.

– *A D.A.C. sikerének következtében ismerte meg a neved a nagyközönség, úgy tűnik, mintha ez lett volna az áttörés, ez lett volna az a bizonyos pillanat. Ezt így élted meg te is, vagy csak az ismertté válásban segített?*

■ Gyakorlati szempontból a D.A.C.-cal lettem íróvá, ha azt tekintjük írónak, aki minden nap írással foglalkozik. Akkor kezdtem hivatásszerűen írni, most ez a főállásom. Az, hogy az ember lelkileg hogyan áll ehhez, már másik kérdés. Áttörésnek az *Arccal a hóban* megszületését éltem meg, az volt az, ami után már nem féltem. Előtte, amikor írtam valamit (novellákat vagy verseket) mindig ezer hang volt a fejemben, és a szöveg valahogy nem történt meg igazán, a félelem mindig leszorította a kreativitásomat, nem volt bennem az a dafke, hogy akkor is azt írom, amit én akarok, vagy talán a szándék nem volt elég erős, hogy mindenképpen megírjam, ami a fejemben van. Totth Benedek mondta egy interjúban, hogy azt kell megírni, amit akkor is megírnál, ha soha az életben nem jelenne meg, nekem az *Arccal a hóban* volt először ilyen, egy fordulat történt az életemben öt évvel ezelőtt, ami meglökte ezt, és a három dráma három hónap alatt egyhuzamban megszületett. Utána nem sokkal kezdtem el írni a D.A.C.-ot.

– *Elbizonytalanodtál annak tekintetében, hogy írónak nevezheted-e magad. Mit gondolsz, mikor fog megszűnni ez a gátlás?*

■ Ez nehéz terep. A fiatal szerzőgenerációk alapvető komplexusa, hogy nekünk Esterházy Péter, Spiró György és Háy János az író, mi hozzájuk képest csak írpalánták vagyunk. Nem tudom, ez mikor fordul majd át. Lehet, hogy csak akkor, amikor megjelenik az első szépirodalmi regényem, fogom azt mondani, hogy most már talán. Amikor rákérdeznak a foglalkozásomra, még mindig az újságíró rakom előre, nem azért, mert az a fontosabb, hanem mert úgy érzem, hogy még mindig nem használhatom magamra azt a kifejezést, hogy író.

– *Mennyire volt természetes az irodalmi intézményrendszerbe bekerülni, ami neked a D.A.C.-cal sikerült? Tündérmeszerű indulásodról lehet olvasni.*

■ Amikor még nem voltam benne „az irodalmi életben”, úgy tűnt, hogy az egy bevehetetlen vár, és akik benne vannak, nagyon tudnak valamit, amit én nem tudok. Sokkal belterjesebbnek gondoltam az egészet. A D.A.C. úgy született, hogy

Csapody Kingának, akit akkor még felületesen ismertem, és nem tudtam pontosan milyen pozícióban van a Manónál [Csapody Kinga, a Manó Könyvek Kiadó sajtó-, PR-, marketing-felelőse és főszerkesztője – a szerk.], csak, hogy gyerekirodalmas, az én szövegem pedig tinikről szólt, küldtem egy néhány oldalas összefoglalót, mert tudni akartam, hogy van-e közöm ehhez a műfajhoz. A többi tényleg meseszerűen történt, az lett belőle, hogy már a negyedik könyvem jelent meg a sorozatban. Egyébként az újságírás is hasonlóan kezdődött: senkit sem ismertem a szakmában, de nagyon akartam ilyesmit írni, ezért több glossy magazinnak is küldtem levelet. A Cosmopolitan két hónap múlva válaszolt, hogy ajánljak tíz témajavaslatot, abból ők kiválasztanak egyet. Ez megtörtént, a következő számban pedig a szerkesztői javaslatokkal kiegészítve lehozták a cikkemet. Nem újságíróként kerültem tehát oda, hanem lelkes egyetemistaként, aztán ott maradtam.

– *A szépírói és az újságírói éned hogyan áll egymással kapcsolatban? Lehet tudni rólad, hogy szeretnél forgatókönyvet írni, és ezek szerint szépirodalmi regényt is. Van hierarchia ezek között?*

■ Egészen másfajta beszédmódot kíván mindegyik. Az újságírói nyelvezet könyvebb, lazább, a glossy magazinoknál követelmény is, hogy barátnős, csevegős legyen a stílus. Soha nem voltam egyterves ember, az íráson belül sem tudnék egyterves lenni. Sok minden érdekel, ilyen szempontból sem vagyok sznob, nem gondolom, hogy a szépíróság lenne a teteje a dolognak, minden műfaj lehet nagyon magas és alacsony szinten is művelni. Ha úgy vesszük, a D.A.C. is lektúr, szórakoztató irodalom, azon belül ifjúsági irodalom, amit egyébként szerintem nem igazán kezelnek a helyén. A kritika csak most kezdi megtalálni és a kánonba emelni a műfajt, pedig fontos lenne, hogy legyen olyan recepciója, mint a szépirodalomnak.

– *Meg lehet fogalmazni azt, hogy mi az ifjúsági irodalom?*

■ Van ennek egy jól körülhatárolható kereskedelmi oldala, az, hogy milyen célcsoportnak szól. Két kategóriát különböztetnek meg, az ifjúsági irodalmat, ez 18 éves korig tart (Young Adult), és ezen túl az ifjúsági irodalom felső határát olyan 19–30 éves korig (New Adult). Egyébként azért nehéz erre a kérdésre válaszolni, mert a történet, amit írtam, elmenne felnőtt sztorinak is, a felnőttek életében is megvannak ugyanezek a problémák. Az is volt az egyik tanács, amit kaptam, hogy ne úgy írjak, mint ha gyerekeknek írnék. A különbség csak annyi, hogy tinédzserkorban először történnek meg a dolgok, hurrikánszerűen törnek elő, előzetes tapasztalat nélkül.

– *Szükséges volt tanulmányozni az előzményeket ahhoz – például a műfajból ismert Meg Cabot-ot vagy Leiner Laurát –, hogy belekezdj az ifjúsági regénysorozatba, vagy magadtól jöttél rá a jellegzetességekre?*

■ Nem gondolom, hogy egy ifjúsági másként működne, mint egy felnőtt regény. Úgy tűnhet, mintha előre kitaláltam volna az egészet, pedig mindenre közben jöttem rá. A kiadóval együtt szándékunk volt súlyos problémákra fókuszálni, és elolvastam néhány részt a *Szent Johanna Gimiből*, hogy elkerüljem a hasonlóságot. A többi írás közben derült ki: folytatható legyen, mivel sorozat, több szál fusson egymás mellett, ezek fonódjanak össze, mert úgy izgalmas, a karakterek fejlődjenek – a nyelvezet adja magát –, és ne legyen következtelen. Ehhez kell egy jó szerkesztő, nekem ez Pásztor Csörgei Andrea, valamint Csapody Kinga is el szokta olvasni az adott részeket. Általában az időkezeléssel vagyok bajban, mert az agyamban a történet úgy pörög, mint egy film, és miközben azt leírom, nem gondolok arra, hogy éppen milyen idő van, van-e kabát valakin. Ilyenkor szól Andi, hogy december van, kéne rá egy kabát. Különben autodidakta módon fejlődő, impulzív szerző vagyok, de nagyon csodálom, amikor valaki, mint például Spiró György a *Fogság*hoz, évekig olvasgat és kutat, én sajnos nem vagyok ez a típus. Mindig jobban érdekelték a lelki folyamatok, hogy mi zajlik valakiben, mint az, hogy mi van kö-

Fotó: Csapody Kinga

rülötte. Felőlem lehet hermetikusan elzárt környezetben is, ha fel tudom boncolni azt, ami történik benne.

– *Egy kiadó kötelékében dolgozol, szerző és kiadó viszonya különleges kapcsolat, a te esetében ez miként alakul?*

■ Amikor elkezdtem, mint egy nyeretlen két éves, semmit nem tudtam arról, hogyan zajlik a közös munka a szerző és a kiadó között. Azt mondták, küldhetem fejezetenként a szöveget, vagy egyben az egészet, én pedig egyben küldtem, mert ha a fejemben van egy íve a történetnek – ezt a mai napig így gondolom –, annak nem szabad megtörnie. Utána beszélhetünk róla bármennyit, cincálhatjuk, de először történjen meg az, amit én elképzeltem. A szöveget aztán Pásztor Csörgei Andi átnézi, kijavítjuk, kész, ennyi. Eleinte azt hittem, bonyolultabb ez az egész, közben meg olyan, mint írni egy házi dolgozatot, csak sokkal hosszabb. Ami pedig a marketinget illeti, szépirodalmi kiadóknál előfordul, hogy keveset foglalkoznak a fiatal szerzővel, én pedig abszolút fel lettem építve; nagy mázlim van, hogy Kingák ekkora figyelmet és szeretetet fordítanak rám, ez csodálatos. Nekem ez a kiadó igazi család.

– *Nehéz megtanulni a népszerűségről adódó helyzetek kezelését? A D.A.C. olvasótábora főleg tinédzserkorú lányokból áll, akik esetleg összetéveszthetik a fiatal író szerepét egy közvetlen ismerősével.*

■ Szeretek beszélni az olvasóimmal interneten és személyesen is. Amit meg kellett tanulni, az az, hogyan tartsam a határt. Készítettem egy írói oldalt, mert elkezdtek bejelölni a személyes oldalamon, ám ahogy én sem látok bele az ő személyes életükbe, nem gondolom, hogy nekik bele kéne látniuk az enyémbe, ettől még lehetünk jóban és szerethetjük egymást. De elfogadni a szeretetet, azon nincs mit tanulni.

– *Tanári szakot végeztél, de nem gyakoroltad a szakmát. Ifjúsági regénysorozatod több iskolában ajánlott olvasmány, mégis csak kapcsolatban vagy a tizenéves korosztállyal. Látsz ebben összefüggést?*

■ Nem tanítottam, mert sosem volt bennem erre ambíció, soha nem éreztem azt a mély hitet, hogy át akarom adni a tudásomat. Aztán amikor belekezdtem a D.A.C.-ba, lassan rájöttem, hogy nekem az írás a formája annak, hogy valamit átadjak, én talán ezzel tudok valamilyen formában tanítani – nem szívesen használok ezt a kifejezést, de mégis csak van egy ilyen oldala is. Azt szeretném, hogy amit írok, az segítsen a srácoknak a már meglévő helyzetekben, mutasson egyfajta irányt, hogy mit lehet tenni, amikor már megtörtént a baj (drog, bulimia, szembesülés az előítéletekkel).

– *Iskolában olvastatott szerzőnek lenni biztosan különleges érzés, hiszen így megvan annak az esélye, hogy valaki rajtad keresztül szereti meg az olvasást. Érvényes gondolatnak tartod azt, hogy ha olyat olvas a fiatal, amit közel érez magához – leggyakrabban említett példa a Harry Potter –, akkor utána mást is fog?*

■ Nem szeretném, hogy azért olvassa valaki a könyvemet, mert muszáj, ezért jobb érzés nekem, hogy a D.A.C. ajánlott, és nem kötelező olvasmány. Mert ha a fiatalok presszúrát érzékelnek, akkor elvész a lényeg, hogy szórakoztatva segítsen. Minden iránt, ami kötelező, idegenkedés van bennük, és onnantól kezdve nem fogják ugyanolyan nyitottsággal olvasni, és nem fog annyit adni, mintha magától vette volna le valaki a polcra. A „szeretessük meg az olvasást”-célkitűzés gyönyörű dolog, én lennék a legboldogabb, ha mindenki olvasna, de ez nem lesz így. Vicces és inspiráló matekpéldákkal el lehet érni azt, hogy egy gyerek meg tudjon oldani matekfeladatokat, de ha nem érdekli, utána nem fog vele többet foglalkozni. Szerintem az olvasással is ez van, a séma ugyanaz, ha a gyerekek olvasni kezdenek, van, aki meg fogja szeretni, és van, aki nem. Az, akiknek gazdag a képzelete és fogékony a valóságtól való elszakadásra, tovább fog menni ezen az úton. A *Harry Pot-*

terrel sem rontottak el egyetlen gyereket sem, sőt, biztos vagyok benne, hogy aki olvasta, már csak a zseniális szerkezetéből adódóan is megszerette, és később olvassott mást is, mert be kellett, hogy szippantsa az a csoda. Az a lényeg, hogy a srácok olvassanak, bármit. Ha könnyvet vesznek a kezükbe, az már jó.

– *Megvolt az áttörés, megjelennek a novelláid, a regénysorozatod, még ha nem is írod első helyre, hogy író, vannak kézzelfogható bizonyítékai. Ezzel kap az ember egyfajta magabiztosságot?*

■ Nemrég küldtem valahova egy novellát, és nem hozták le. Szörnyű volt, pedig azt hittem, hogy az elmúlt néhány évben hozzászoktam a kritikához, de ahhoz nem lehet. Elrontotta legalább két napomat. Az emberben kialakul valamiféle biztonságérzet, amikor megjelenik x darab könyve, már csak a számszerűség miatt is, aztán rájön, hogy ez másként működik. Nem feltétlenül az a kérdés, hogy jó vagy rossz az, amit ír, hanem minden szerkesztőnek van saját ízlése, nem véletlenül ül ott, ahol, a lapja arculatát úgy tervezi, ahogy akarja. Egy ilyen eset lerángat a földre – bár amúgy sem vagyok elszállós típus –, és segít feldolgozni a kudarcot, amit egyébként nagyon rosszul kezelek. De nem kell mindennek megjelennie, amúgy pedig soha nem lehet eleget írni, minden egyes szó megtérül, ha leírod.

– *Sokoldalúságod az írás felé billent el. Azt lehet érezni beszélgetve veled, hogy nagyfokú energiafelszabadulás ment végbe nemrégiben. Végleges az írás melletti voksod? Milyen terveid vannak a jövőre nézve?*

■ Van egy anyakiadóm, a Manó, nekik szerencsére bármikor megmutathatom a műfajilag odaillő írásaimat – Kolosi Bea igazgató szülinapi ajándékként jelezte, hogy szeretettel várja őket –, vannak a fejemben forgatókönyvötletek, és jó lenne szépirodalmat írni, mert azzal nagyon sok dolgom, feladatom van még. Most éppen egy internetes zaklatásról szóló regényen dolgozom, a *D.A.C.* következő része is készül. Szóba került már, hogy meg kellene próbálkozni a *D.A.C.* filmre vitelével, nem akarok hazabeszélni, de ez a filmgyártásnak se tenne rosszat, mert az ifjúsági film gyakorlatilag eltűnt a palettáról. Ezek mellett három regényterv is van a fejemben, az egyikkel már el is kezdtem dolgozni, de mindig másik kerül előtérbe, az vezet, aminek vezetnie kell, aminek éppen megvan az ideje. Az írástól rengeteget kaptam érzelmileg és szakmailag is, remélem, még nagyon sokáig csinálhatom. Végtelen, korlátlan ez a nyelv, csodálatosan sokféleképpen lehet használni, de a zenével is biztosan van még dolgom, érzem, hogy jönnek olyan impulzusok is, amelyek az éneklés felé mutatnak. ■ ■ ■

Varga Kinga (Budapest, 1987) Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán politológia szakon, párhuzamosan az ELTE Bölcsészettudományi Karán magyar alapszakon, majd magyar nyelv- és irodalom mesterszakon végzett. Jelenleg az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola hallgatója, disszertációját Kosztolányi Dezső regényeinek színházi adaptációjából írja.

